

AZƏRBAYCAN
RESPUBLİKASININ
DÖVLƏT
STANDARTI

AZS ГОСТ
12.4.011:2024

İlkin nəşr
2024

Əməyin təhlükəsizliyi standartları sistemi. İşçilər üçün
mühafizə vasitələri. Ümumi tələblər və təsnifat

Система стандартов безопасности труда. Средства
защиты работающих. Общие требования и
классификация

Bu standart Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutunun icazəsi olmadan tam və ya hissə-hissə yenidən çap oluna, çoxaldıla və yayıla bilməz

Elçin İsaqzadə küç., 7-ci köndələn

Qaynar xətt: +994125149603

Email: office@azstand.gov.

MÜQƏDDİMƏ

- 1 Bu standart Azərbaycan Respublikası Dövlət Əmək Müfəttişliyinin sifarişi ilə “Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutu” PHŞ tərəfindən işlənib hazırlanıb və “Əmək sahəsində” standartlaşdırma üzrə Texniki Komitə (AZSTAND/TK 21) tərəfindən təqdim edilib.
2. “Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutu” PHŞ-nin “_____” _____ 2024-cü il tarixli _____ sayılı Qərarı ilə təsdiq edilmişdir.
- 3 Qüvvəyə minmə tarixi “_____” _____ 2024-cü il.
4. Bu standart beynəlxalq standart ГОСТ 12.4.011-89 ilə eynidir (IDT).
This standart is identical (IDT) to the interstate standard ГОСТ 12.4.011-89
5. İlk dəfə tətbiq edilir.
- 6 Dövlət standartında müəyyən edilən tələblərin beynəlxalq standartlara, norma, qayda və tövsiyələrə və digər dövlətlərin müvafiq mütərəqqi milli standartlarına, elm, texnika və texnologiyanın müasir nailiyyətlərinə əsaslanmasını müəyyən etmək üçün standartın ilkin yoxlama müddəti 2025-ci il, dövri yoxlama müddəti 1 ildir.

MÜNDƏRİCAT

Tətbiq sahəsi.	1
2 Təsnifat	1
3 Ümumi tələblər	2
Əlavə A (Məlumat üçün)	4

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ DÖVLƏT STANDARTI

Əməyin təhlükəsizliyi standartları sistemi.

İşçilər üçün mühafizə vasitələri. Ümumi tələblər və təsnifat

AZS ГОСТ 12.4.011:2024

Система стандартов безопасности труда.

Средства защиты работающих. Общие требования и классификация

Qüvvəyə minmə tarixi _____.

1 Tədbiq sahəsi

Bu standart, işçilərə təsir edən təhlükəli və zərərli istehsalat amillərinin qarşısının alınması və ya təsirinin azaldılması üçün tətbiq olunan vasitələrə şamil edilir və işçilərin mühafizə vasitələrinə dair təsnifatı və ümumi tələbləri müəyyən edir.

2 Təsnifat

2.1 İstifadəsinin xarakterindən asılı olaraq işçilər üçün qoruyucu vasitələr iki kateqoriyaya bölünür:

- kollektiv mühafizə vasitələri;
- fərdi mühafizə vasitələri.

Siniflərə daxil olan əsas mühafizə vasitələrinin siyahısı əlavədə verilib.

2.1.1 Təyinatından asılı olaraq kollektiv mühafizə vasitələri siniflərə bölünür: istehsalat binalarının (məkənlərinin) və iş yerlərinin hava mühitinin normallaşdırılması vasitələri (yüksək və ya aşağı barometrik təzyiqdən və onun kəskin dəyişməsindən, havada yüksək və ya aşağı rütubətindən, havada yüksək və ya aşağı ionizasiyasından, havada yüksək və ya aşağı oksigen konsentrasiyasından, havada zərərli aerozolların yüksək konsentrasiyasından).

istehsal binalarının və iş yerlərinin işıqlandırılmasını normallaşdırmaq üçün vasitələr (aşağı parlaqlıq, təbii işığın olmaması və ya çatışmazlığı, aşağı görünürlük, narahat və ya kor edici parlaqlıq, işıq axınının yüksək pulsasiyası, rəng ötürülməsinin aşağı indeksi); ionlaşdırıcı şüalanmanın yüksək səviyyəsindən mühafizə vasitələri; infraqırmızı şüalanmanın yüksək səviyyəsindən mühafizə vasitələri; ultrabənövşəyi şüalanmanın yüksək və ya aşağı səviyyəsindən mühafizə vasitələri; elektromaqnit şüalanmanın yüksək səviyyəsindən mühafizə vasitələri; maqnit və elektrik sahələrinin yüksək gərginliyindən mühafizə vasitələri; lazer şüalanmasının yüksək səviyyəsindən mühafizə vasitələri; yüksək səs səviyyəsindən mühafizə vasitələri; yüksək səviyyəli vibrasiyadan (ümumi və lokal) mühafizə vasitələri; yüksək səviyyəli ultrasəsdən mühafizə vasitələri; infradərəcə titrəyişlərin yüksək səviyyəsindən mühafizə vasitələri; elektrik cərəyanından qorunma vasitələri; statik elektrikdən yüksək səviyyəli mühafizə vasitələri; avadanlıqların, materialların, hazırlıqların səthlərinin yüksək və ya aşağı temperaturundan mühafizə vasitələri; hava temperaturunun yüksək və ya aşağı səviyyəsindən və temperatur fərqlərindən mühafizə vasitələri.

mexaniki amillərin təsirindən mühafizə vasitələri (hərəkət edən maşın və mexanizmlər; istehsalat avadanlıqlarının və alətlərinin hərəkətli hissələri; hərəkət edən məmulatlar, hazırlıqlar, materiallar; konstruksiyaların bütövlüyünün pozulması; dağ süxurlarının (təbəqələrinin) uçması; tökülən materiallar; yüksəklikdən düşən əşyalar; hazırlıqların, alətlərin və avadanlıqların səthlərinin kəskin kənarları və nahamarlığı; kəskin bucaqlar);

kimyəvi amillərin təsirindən mühafizə vasitələri;
bioloji amillərin təsirindən mühafizə vasitələri;
hündürlükdən düşməyə qarşı mühafizə vasitələri:

Fərdi mühafizə vasitələri təyinatından asılı olaraq aşağıdakı siniflərə bölünür:

təcridedici kostyumları;
tənəffüs üzvlərinin mühafizəsi vasitələri;
xüsusi qoruyucu geyim;
ayaqların mühafizəsi vasitələri;
əllərin mühafizəsi vasitələri;
baş mühafizə vasitələri;
üzün mühafizəsi vasitələri;
gözlərin mühafizəsi vasitələri;
eşitmə orqanlarının mühafizəsi vasitələri;
Hündürlükdən düşməyə qarşı mühafizə vasitələri və digər qoruyucu vasitələr;
dermatoloji mühafizə vasitələri;
kompleks mühafizə vasitələri.

2.2 Fərdi mühafizə vasitələrinin təhlükəli və zərərli istehsalat amillərinə görə təsnifatı - GOCT 12.4.064*, GOCT 12.4.034, GOCT 12.4.103, GOCT 12.4.023, GOCT 12.4.013** və GOCT 12.4.068 standartlarına uyğun olaraq.

3 Ümumi tələblər

- 3.1** İşçilərin mühafizə vasitələri təhlükəli və zərərli istehsalat amillərinin təsirini qarşısını almalı və ya azaltmalıdır.
- 3.2** Mühafizə vasitələri təhlükəli və zərərli istehsalat amillərinin mənbəyi olmamalıdır.
- 3.3** Mühafizə vasitələri texniki estetika və ergonomika tələblərinə cavab verməlidir.
- 3.4.** İşçilərin mühafizə vasitələrinin konkret tipinin seçilməsi bu proses və ya iş növünün təhlükəsizlik tələblərinə uyğun olaraq həyata keçirilməlidir***.
- 3.5** İşlərin təhlükəsizliyi avadanlıqların quruluşu, istehsalat proseslərinin təşkili, memarlıq-planlaşdırma həlləri və kollektiv mühafizə vasitələri ilə təmin olunmadıqda fərdi mühafizə vasitələri tətbiq edilməlidir.
- 3.6.** Fərdi mühafizə vasitələri yuyulma, kimyəvi (quru) təmizləmə və dezinfeksiya zamanı öz xüsusiyyətlərini dəyişməməlidir.
- 3.7.** Fərdi mühafizə vasitələri qoruyucu, fizioloji-gigiyenik və istifadə göstəriciləri üzrə (istismar) göstəricilərinə görə qiymətləndirilməlidir.
- 3.8** Fərdi mühafizə vasitələrinin markalanmasına qoyulan tələblər GOCT 12.4.115 standartına və fərdi müdafiə vasitələrinin müəyyən növlərinin markalanması standartlarına uyğun olmalıdır.
- 3.9** Fərdi mühafizə vasitələri, onların təyinatı və xidmət müddəti, istismar və saxlanma qaydaları barədə təlimatla təmin edilməlidir.
- 3.10** Konstruktiv şəkildə fəaliyyət göstərən işçilərin kollektiv mühafizə vasitələri, istehsalat avadanlıqları və ya onun idarəetmə elementləri ilə eyni şəkildə birləşdirilməlidir ki, zərurət yarandıqda mühafizə vasitəsinin məcburi hərəkəti baş versin. Kollektiv mühafizə vasitələrinin istehsalat avadanlıqlarının açılması və bağlanması üçün idarəetmə elementi kimi istifadəsinə icazə verilir.

3.11. İşçilərin kollektiv mühafizə vasitələri istehsalat avadanlıqlarının daxilində və ya iş yerlərində elə yerləşdirilməlidir ki, onun işinin daim nəzarətdə saxlanması, eləcə də texniki xidmət və təmirin təhlükəsizliyi təmin edilsin.

* GOST R 12.4.196-99 Rusiya Federasiyasının ərazisində də qüvvədədir.

** GOST R 12.4.013-97 Rusiya Federasiyasının ərazisində qüvvədədir.

***Xüsusi təhlükəli və zərərli amillərdən və ya konstruksiya xüsusiyyətlərindən asılı olaraq qoruyucu vasitələrin növləri tiplərə bölünür

Əlavə A
(Məlumat üçün)

Siyahı
İşçilərin mühafizəsi vasitələrinin əsas növləri

1. Kollektiv mühafizə vasitələri

1.1. İstehsalat binalarının və iş yerlərinin hava mühitinin normallaşdırılması vasitələrinə aşağıdakı qurğular aiddir:

normalaşdırılmış barometrik təzyiq dəyərinin saxlanması;
havalandırma və havanın təmizlənməsi;
havanın kondisiyalaşdırılması (normaya uyğunlaşdırılması);
zərərli amillərin lokalizasiyası;
istilik təchizatı;
avtomatik nəzarət və siqnalizasiya;
havanın dezodorasiyası.

1.2. İstehsalat binalarının və iş yerlərinin işıqlandırılmasının normallaşdırma vasitələrinə aşağıdakılar aiddir:

ışıq mənbələri;
ışıqlandırma cihazları;
ışıq keçidləri;
ışıqdan qorunma qurğuları;
ışıq filtrləri.

1.3 İonlaşdırıcı şüalanmanın yüksək səviyyəsindən mühafizə vasitələrinə aiddir:

qoruyucu qurğular;
xəbərdaredici qurğular;
möhürləyici qurğular;
qoruyucu örtüklər;
havanın və mayelərin tutulması və təmizlənməsi qurğuları;
deaktivasiya vasitələri;
avtomatik nəzarət qurğuları;
uzaqdan idarəetmə qurğuları;
radioaktiv maddələrin daşınması və müvəqqəti saxlanması zamanı mühafizə vasitələri;
təhlükəsizlik nişanları;
radioaktiv tullantılar üçün qablar.

1.4. İnfraqırmızı şüalanmanın yüksək səviyyəsindən mühafizə vasitələrinə aiddir:

qoruyucu qurğular;
möhürləyici qurğular;
istilik izolyasiyaedici qurğular;
havalandırma qurğuları;
avtomatik nəzarət və siqnalizasiya qurğuları;
uzaqdan idarəetmə qurğuları;
təhlükəsizlik nişanları.

1.5. Ultrabənövşəyi şüalanmanın yüksək və ya aşağı səviyyəsindən mühafizə vasitələrinə aşağıdakı qurğular aiddir:

qoruyucu qurğular;
havanın ventilyasiyası;
avtomatik nəzarət və siqnalizasiya qurğuları;
uzaqdan idarəetmə qurğuları;
təhlükəsizlik nişanları.

1.6. Elektromaqnit şüalanmanın yüksək səviyyəsindən mühafizə vasitələrinə aiddir:

qoruyucu qurğular;
qoruyucu (zaşitniye) örtüklər;
möhürləyici qurğular;
avtomatik nəzarət və siqnalizasiya qurğuları;
uzaqdan idarəetmə qurğuları;
təhlükəsizlik nişanları.

1.7 Maqnit və elektrik sahələrinin yüksək gərginliyindən mühafizə vasitələrinə aşağıdakılar aiddir:

qoruyucu qurğular;
qoruyucu torpaqlama;
izolyasiya edici qurğular və örtüklər;
təhlükəsizlik nişanları.

1.8 Lazer şüalanmasının yüksək səviyyəsindən mühafizə vasitələrinə aşağıdakılar aiddir:

qoruyucu qurğular;
qoruyucu(predoxranitelniye) qurğular;
avtomatik nəzarət və siqnalizasiya qurğuları;
uzaqdan idarəetmə qurğuları;
təhlükəsizlik nişanları.

1.9 Səsin yüksək səviyyəsindən mühafizə vasitələrinə aşağıdakı qurğular aiddir:

qoruyucu qurğular;
səs izolyasiyaedici, səs udan qurğular;
səs boğucuları;
avtomatik nəzarət və siqnalizasiya qurğuları;
uzaqdan idarəetmə qurğuları.

1.10 Vibrasiyanın yüksək səviyyəsindən mühafizə vasitələrinə aşağıdakı qurğular aiddir:

qoruyucu qurğular;
vibrasiya izolyasiyaedici, vibrasiya azaldan və vibrasiya udan qurğular;
avtomatik nəzarət və siqnalizasiya qurğuları;
uzaqdan idarəetmə qurğuları.

1.11 Ultrasəsin yüksək səviyyəsindən mühafizə vasitələrinə aiddir:

mühafizəedici qurğular;
səs izolyasiyaedici və səsuducu qurğular;
avtomatik nəzarət və siqnalizasiya qurğuları;
uzaqdan idarəetmə qurğuları.

1.12 İnfraşəs dalğalarının yüksək səviyyəsindən mühafizə vasitələrinə aiddir:

mühafizəedici qurğular;
təhlükəsizlik nişanları.

1.13 Elektrik cərəyanından (zərər verməsindən) mühafizə vasitələrinə aşağıdakılar aiddir:

qoruyucu qurğular;
avtomatik nəzarət və siqnalizasiya qurğuları;
izolyasiyaedici qurğular və örtüklər;
qoruyucu torpaqlama və neytrallaşdırma qurğuları;
avtomatik söndürmə qurğuları;
potensial bərabərləşdirici və gərginlik azaldıcı qurğular;
uzaqdan idarəetmə qurğuları;
qoruyucu (predoxranitelniye) qurğular;
ıldırımötürücülər və boşaldıcılar;
təhlükəsizlik nişanları.

1.14 Yüksək statik elektrik səviyyəsindən qorunma vasitələrinə aşağıdakılar aiddir:

torpaqlama qurğuları
neytrallaşdırıcılar
nəmləndirən qurğular

antielektrostatik maddələr;
ekranlayıcı qurğular

1.15 Avadanlıqların, materialların və iş hissələrinin (hazırlıqların) səthlərinin yüksək və ya aşağı temperaturundan mühafizə vasitələrinə aşağıdakı qurğular daxildir:

qoruyucu qurğular;
avtomatik nəzarət və siqnalizasiya qurğuları;
termo-izolyasiyaedici (istilik izolyasiyası) qurğular;
uzaqdan idarəetmə qurğuları.

1.16 Havanın yüksək və ya aşağı temperaturundan və temperatur dəyişikliklərindən mühafizə vasitələrinə aşağıdakı qurğular aiddir:

qoruyucu qurğular;
avtomatik nəzarət və siqnalizasiya qurğuları;
termoizolyasiyaedici (istilik izolyasiyası) qurğular;
uzaqdan idarəetmə qurğuları;
Radiasiya istilik və soyutma üçün.

1.17 Mexaniki amillərin təsirindən qorunma vasitələrinə aşağıdakı qurğular aiddir:

qoruyucu qurğular;
avtomatik nəzarət və siqnalizasiya qurğuları;
qoruyucu (predoxranitelniye) qurğuları;
uzaqdan idarəetmə qurğuları;
əyləc qurğuları;
təhlükəsizlik nişanları.

1.18. Kimyəvi amillərin təsirindən mühafizə vasitələrinə aşağıdakı qurğular aiddir:

qoruyucu qurğular;
avtomatik nəzarət və siqnalizasiya qurğuları;
möhürləyici qurğular
havalandırma və havanın təmizlənməsi;
zəhərli maddələrin aradan qaldırılması üçün istifadə olunan qurğular;
uzaqdan idarəetmə qurğuları;
təhlükəsizlik nişanları.

1.19 Bioloji amillərin təsirindən mühafizə vasitələrinə aşağıdakı qurğular aiddir:

dezinfeksiya, dezinfeksiya, sterilizasiya, deratizasiya üçün avadanlıqlar və preparatlar;
qoruyucu qurğular;
möhürləyici qurğular
havalandırma və havanın təmizlənməsi;
təhlükəsizlik nişanları.

1.20 Yüksəklikdən düşməyə qarşı qorunma vasitələrinə aşağıdakı qurğular daxildir:

çitlər (baryerlər)
qoruyucu (zaşitniye) şəbəkələr;
təhlükəsizlik nişanları.

2 Fərdi mühafizə vasitələri

2.1 Təcrid edici kostyumlar:

pnevmotik kostyumlar
Hidroizolyasiyaedici (suya davamlı) kostyumlar;
skafandrlar.

2.2 Tənəffüs üzvlərinin mühafizə vasitələri:

əleyhiqazlar;
respiratorlar;
özünü xilasedici;
pnevmo dəbilqələr;

pnevmo maskalar;
pnevmo gödəkcələr.

2.3. Xüsusi qoruyucu mühafizə edici geyim:

tuluplar, paltolar;
yarı paltolar, yarı kürklər;
nakidki
yağmurluqlar, yarı yağmurluqlar;
xalatlər;
kostyumlar;
gödəkcələr, köynəklər;
şalvarlar, şortlar;
kombinezonlar, yarı kombinezonlar;
jiletlər;
donlar, sarafanlar;
bluza, ətəklər;
önlüklər;
çiyinliklər.

2.4 Ayaqların mühafizəsi vasitələri:

Çəkmələr;
Uzunboğaz çəkmələr;
Qısaboğaz çəkmələr;
Yarım çəkmələr;
çəkmələr (botinki);
yarım çəkmələr;
ayaqqabılar;
baxillər (ayaqqabı örtükləri);
qaloşlar;
botlar;
tərlik (səndəllər);
qalxanlar, botfortlar, dizliklər, ayaq sarğıları.

2.5 Əllərin mühafizəsi vasitələri:

əlcəklər
əlcəklər, təkbarmaq
yarım əlcəklər
barmaqlıqlar
əl cihazları (PDA-lar)
bilək sarğıları;
qolbaqlar (narukavniki), dirsəkliklər.

2.6 Başın mühafizəsi vasitələri:

qoruyucu kasklar;
dəbligələr, dəbilqə yastıqları (podşlemniki)
papaqlar, beretlər, şlyapalar, başlıqlar, yaylıqlar(kosinka),, milçək torları.

2.7 Gözlərin mühafizəsi vasitələri:

qoruyucu eynəklər.

2.8 Üzün mühafizəsi vasitələri:

qoruyucu üz sipərləri.

2.9 Eşitmə orqanının mühafizə vasitələri:

səs-küyə qarşı dəbilqələr;
səs-küyə qarşı qulaqcıqlar;
səs-küy qarşı qulaqlıqlar.

2.10 Hündürlükdən düşməyə qarşı mühafizə vasitələri və digər qoruyucu vasitələr;

təhlükəsizlik kəmərləri, trosar (kəbellər);
əl tutacaqları, manipulyatorlar;
Dizliklər, dirsək qoruyucular, çiyinliklər.

2.11 Dermatoloji mühafizə vasitələri
qoruyucu;

dəri təmizləyiciləri;
bərpaedici vasitələr.

2.12 Kompleks mühafizə vasitələri

ICS 13.400

Açar sözlər: Əməyin təhlükəsizliyi, əməyin mühafizəsi, fərdi mühafizə vasitələri, kompleks mühafizə vasitələri.

Rəsmi nəşr
“Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutu”
publik hüquqi şəxs
AZS QOCT 12.4.011:2024
Əməyin təhlükəsizliyi standartları sistemi.
İşçilər üçün mühafizə vasitələri. Ümumi tələblər və təsnifat